

CA

[Blank white label]

CAR

BERARDI

In Jus

Ecclesiarum

1-2

BX1935

.B473

1790

v.1-2

c.1

CAROLI SEBASTIANI BERARDI

PRESBYTERI UNELIENSIS,

DE REBUS AD CANONUM SCIENTIAM PERTINENTIBUS

CONSULTORIS REGII,

ET IN TAURINENSI ATHENÆO

DECRETALIUM PROFESSORIS

COMMENTARIA

IN JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM.

TOMUS PRIMUS.

46507

M A T R I T I:

EX TYPOGRAPHIA JOSEPHI DE URRUTIA.

ANNO MDCCXC.

*Prostant apud Viduam Bernardi Alverà, & Filios, in via vulgò
Carrera de S. Gerónimo.*

José Angel Benavides.

STIANI BERRARDI

RI UNELINSIS

DE REBUS AD CANONUM SCIENTIAM PERTINENTIBUS

CONSULTORIS REGII

ET IN TAURINENSIS ATRIUM

DECRETALUM PROFESSORIS

COMMENTARIA

IN JURIS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM

TOMUS PRIMUS

M A T R I T I

EX TYPOGRAPHIA JOSEPHI DE URUTIA

ANNO MDCCCX

Prostant apud N. B. Bernardi, M. B. Bernardi, S. Bernardi, in vic. S. Bernardi, Curia de S. Bernardi.

1080044470

NICHOLAS...
GRANT...
1790

Bx 1935
-B473
1790

IN UNIVERSUM OPUS

PRAEFATIO.

CUM aliquando respicerem ad antiquissimam, qualis erat ab ipsa origine sui, sacrae prudentiae disciplinam, statim invidendum putavi priscorum hominum felicitati, dum olim populo Deo fidei vix in familias, non in civitates, ditionesve tributo, & morum, & indolis similitudine, ipsius etiam linguae societate conjunctissimo, nemine aut Historicorum per varia saecula, perque diversas ut plurimum vias vagantium, aut Legumlatorum, sive Interpretum, sententia, & opinione difformium lectione defatigando, singula certis rationibus vel ipsa sola & quidem simplici natura duce, aut deffinirentur illico, aut siqua dubitationem adferrent, levissimo plane negotio dirimerentur; hodie autem ad doctrinam illam adsequendam vix ulla hominum provectissimorum aetas sufficiat, qua fastidiosissimo linguarum, nec tamen omnium celebriorum cultu, ab ipsamet infantia suscepto, nusquam conficiendo curriculo, qua in variis Provinciarum, Nationumve consuetudinibus observandis, qua in addiscendis Legumlatorum libris numero plurimis, sententia obscuris, collatione dissimilibus, utinam nunquam contrariis, qua in pervolvendis Collectorum codicibus, Historicorum monumentis, Interpretum commentariis, in quibus cum majora deberent inveniri subsidia, gravissima potius errandi pericula praesertim tyronibus procreantur. Pandatur, amabo, juris Canonici bibliotheca. Proh immanem librorum molem, ac numerum evolvendum! Quae assidue in Scholis, & Foro tractantur Gregorii IX., sequentiumque Maximorum Pontificum decretales, juncto Gratiani decreto; acta Concilii Tridentini, in quibus diutissime versandum est, vix inter tot, tantosque Codices dixeris comparare. En in primis ingentem Synodorum congeriem a vetustissimis ad haec usque saecula apud Merlinum, Crabbeum, Surium, Binium, Labbeum, Cossartium, Baluzium, Harduinum, Sirmondum, quam Spicilegiis, Anecdotis, Supplementis, Miscellaneis, vel novis in dies locupletioribus factis editionibus, Dacherius, Holstenius, Pezii, iterum Baluzius, Mansius, Martene, Durand, Lunigius, Mabillonius, Co-

telerius, alique ut cæteros omittam numero plurimos illorum studia æmulatos, de quarundam Provinciarum fastis singulari diligentia solliciti, Conciliis Hispanicis de Aguirre, Britannicis, & Hibernicis Spelmannus, & Wilkins, Hungaricis Peterfei, Italicis Muratorius, mirum in modum auxerunt. In medium etiam proferuntur Romanorum Antistitum Bullaria novis in dies constitutionibus locupletata, Sacrarum Congregationum deffinitiones innumeræ: adde insuper decreta Synodorum frequentissimarum in singulis diœcesibus edita, quorum non omnia dixerim, sed celebriora, aut quæ ad uniuscujusque Provinciam spectant, ignorare accuratus canonum cultor sine dedecore minimè posset. His adhærent Sanctorum Patrum propemodum infinita volumina, præsertim illorum, quorum doctrina illustris pari morum integritati conjuncta illud meruit, ut eorundem sententiæ, quasi leges ecclesiasticæ ab omnibus haberentur. Suum heic sibi vindicant locum Pœnitentiales diversarum Ecclesiarum libri, ut plurimum incerto auctore vulgati, nisi fortè excipiantur Romanus apud Halitgarium, aut apud Antonium Augustinum, iive, qui nomen Theodori Cantuariensis, Rhabani, Bedæ, & Burchardi præferunt. Congeruntur præterea Romani Ordines, Micrologi, Pontificalia, Manualia, Monasteriorum, Collegiorumve regulæ, vel statuta, Liturgiæ Latinæ Græcis, veteres recentioribus intermixtæ. Nec frustra sedem occupant Francorum Principum Capitularia, Longobardorum, Ripuariorum, Salicorum, Bajuvariorum leges, quæ vulgò velut ditissima juris ecclesiastici scrinia habentur, nec non Justiniani, aut Theodosii utriusque constitutiones, in quibus saluberrima multa, utiliaque Ecclesiarum gratia continentur. Hæc sanè omnia, quæ sola amplissimos bibliothecæ pluteos implent, quoties unà congesseris; hæc omnia, quæ ab homine addictissimo à teneris unguiculis ad ipsam usque ingravescentem ætatem transigi legendo vix possent; ubi absolveris, quid tum te confecisse intelligeres? Vix informem quandam Ecclesiasticarum legum collectionem hinc illinc derivatam attigisti, nec in Pontificio jure magis profecisse videris, quam profecerit in jure Civili Romanorum, qui Justinianeos Pandectas, & Codicem perlegisset.

Non tamen in una Codicum versandorum multitudine difficultas Ecclesiasticæ prudentiæ consistit. Similis ferè agnoscenda est in maxima disciplinæ varietate, quæ non solum Latinam

à Græca, sed ipsas etiam singulas à singulis Occidentales Ecclesias arctissimis cæteroqui vinculis colligatas, veluti propriis uniuscujusque insignibus, notis, ac characteribus ornatè distinguit. Qua in re obeunda si non atentè, & solerter insudes, sed fortè una te, vel altera moretur Provincia sacra, facilè eveniet, ut doctor quidem in una, vel altera diœcesi saluteris, alibi verò tacere, atque adsidere tyronibus jubearis. Ut enim legum quarumcumque doctrinam non scientiam, sed prudentiam juris vocamus, facilè intelligitur, certas quidem prudentiæ canonum constitui sedes debuisse firmissimas, & nusquam concutienda fundamenta; non perpetuò tamen, & ubique principiis positis eadem colligi consecraria posse, sed in his probandis & temporum, & locorum, & causarum, similibusque id genus adjunctorum habendam meritò rationem, unde suæ singulis Nationibus consuetudines, sua singulis Cathedralibus, minoribus etiam Ecclesiis statuta, sui singulis Monasteriis, & Religiosis domibus mores, institutionesque serventur. Dixi, habendam etiam temporum rationem, ut unà indicarem, consignandos esse præterea multiplices ætatum casus, quibus Ecclesia aut defendi tristibus debuit, aut secundis ornari; iccirco minimè confundendas leges illas, quæ primis, cum iis, quæ mediis, vel postremis sæculis editæ proponantur, cum prudens gerendæ Christianæ Reipublicæ ratio ita temperanda omnia postulaverit, ut quæ velut aptissima Theodosianis temporibus inveni potuerunt, aut debuerunt, velut inopportuna Carolinis abrogarentur, aut in aliam formam immutarentur. Hinc verò danda opera est asperrimis linguarum studiis, Græcæ potissimum, ac Latinæ, ne fortè cogamur fidere certo Interpretum generi, qui vel de industria, vel inscitia in Canonibus de uno in aliud idioma convertendis latissimam errandi viam incautioribus aperuerunt. Acta Conciliorum generalium olim apud Græcos edita, ubi ad Latinos; acta vicissim Latinorum, ubi ad Græcos derivarentur, visa quandoquæ sunt aut turpiter deformata, aut etiam ita corrupta, ut in contrarias detorta sententias exhiberentur. Si enim vel ipse Martinus Braccharensis, vir cæteroqui religiosissimus, dum Canones Ancyranos cum aliis inter Orientales collectis proponeret apud Hispanos, Canonum non tam verba communi illorum intelligentiæ, quàm deffinitiones ipsas communi eorundem disciplinæ vi facta accommodavisse in sua collectione deprehen-

ditur, quid non molitos credamus, aut Dionysium transfugam & seditiosum Monachum, aut Ruffinum perfidiæ abs Hieronymo non semel insimulatum, dum græca latinè reddiderunt, aut Græcos ipsos Schismaticos, dum Africanorum Canonum codicem eo animo suo codici adsuerunt, ut nihil apertius emergeret, quam Africanæ, & Romanæ Ecclesiæ jamdiu paccatæ, nec amplius memorandæ, præterquam à turbulentis, & malis hominibus, contentiones? His autem sermonum studiis adhuc acerbius illud accessit, quod situm est in ipso etiam vitiosæ latinitatis cultu diligentissimo, utpotè necessario omninò ad monumenta legum sacrarum mediæ ætatis intelligenda, quum nimirum Longobardorum, Francorum, Alamannorum, & his commixtarum finitimarum nationum statuta aut ad res Ecclesiasticas pertinere, aut cum Ecclesiasticis decretis confundi, imò etiam decreta ipsa Ecclesiastica, si non eodem, saltem non longè dissimili aspero stylo conscribi cœperunt, sexcentis fœdata barbarismis, qui uti in generalibus formulis, quales edidit Malculfus, Sirmondus, Bignonius, Lidembrogius, & Baluzius, continebantur, ita facillè in legum sacrarum texturam per Notarios actis Conciliorum, cæterisque Ecclesiæ monumentis componendis addictos passim transferebantur. Norunt autem id apprime Canonum studiosi cultores, quibus magis quam cæteris opportuna fuit du Fresne, & du Cange industria in dictionariis Latino barbaris elucubrandis.

Quid nunc de illis dicam, vel quorum custodia sacrarum canonum codices commendabantur, vel qui ante inventam typographorum artem exarabant libellorum exemplaria, alienæ ut plurimum operæ servientes, vel denique qui novas canonum collectiones quasi majora studiorum adjumenta exornarunt? Infinita propemodum rei quæstio foret, si pro dignitate explicarem, qua ratione ex illorum omnium gestis abstrusior in dies reddita fuerit disciplina. Pauca tantum attingam; atque ut à primis exordiar, novi ego illorum aliquot, extitisse, insignis sane perfidiæ reos, Notarios demonstro Concilii Chalcedonensis, Photium Constantinopolitanum Patriarcham, & Balsamonem ejusdem Constantinopolitanæ Ecclesiæ Chartophylacem, qui tabularia sacra curæ suæ sanctissima depositi fide commissa adorti impudentissimè corruerunt, atque in iis, quorum ope olim damnati fuissent, hæreseos suæ, vel schismatis præsidium col-

locarunt. Quot deinde, quantisque tricis, atque involucris optimorum auctorum libros turbaverint Amanuenses, satis constat apud eos, qui in vetustorum manuscriptorum Codicum lectione vel mediocriter versati sunt; aut enim illi ob inscitiam, aut oscitantiam vocabula vocabulis immutabant, nominantes ex. gr. Anselmum pro Asello, Chrysostomum pro Chromatio, pro Thaumaturgo Trimegistrum, & Concilium Ipponense pro Epaonensi; aut ob imprudentiam marginales notas, vel interlineares glossas edendis Canonibus inserebant, aut si quid fortè irrepsisse suspicarentur, litura corrigere non dubitabant, cui emendationi peragenda satis illis videbatur, si, quod scriberent, ætati suæ non congrueret. Atque ex hujusmodi Codicibus quot deinde paria, fortè etiam in dies depravatiores recentiore manu exemplaria fuerunt describenda? Rei verò crassiores adhuc tenebras offuderunt monumentorum Collectores, quorum alii impudentiæ fama celebratissimi commentitorum Conciliorum acta, nec numero pauca, fictas Pontificum Maximorum Decretales etiam plurimas, ejusdemque generis Diplomata Principum, privilegia majorum, & pactio tabulas palam proferre fidentissimè ausi sunt; alii brevitatis studiosi incompta, decisaque fragmenta fragmentis omninò dissitis interseruerunt ut Nomocanones, Excerptiones, Breviaria, Synopses, Capitula, & Decreta modico temporis intervallo, & commodè conficienda exhiberent; alii manum admoverunt titulis, & inscriptionibus opusculorum, aut sententiarum vitiandis, ut in silentio jacerent germana nomina auctorum, quæ parum grata in ea, in qua ipsi scribebant, provincia extitissent; alii, quibus certum erat in collectione adornanda propositum, nil nisi congruum consilio suo adtulerunt, ut de cæteris prorsus obliti videantur; alii denique, quod non aliis, quam corruptis antiquorum Codicibus uterentur, veterum laqueos declinare nesciverunt ipsi, unà etiam aliis multiplicem errandi viam commonstrarunt.

Utinam verò disciplinæ nostræ è tot, tantisque tenebris eruendæ literatorum virorum industria, ac studiis lumen accessisset, Glossographorum, inquam interpretum, ac Pragmaticorum! Sed pauci admodum hanc provinciam adgredi optimo sanè consilio conati sunt, nemo hucusque perfecit, plerique obscuriore caligine universa texerunt. Reverà quoties consulendi sunt Glossarum auctores, torqueri meherclè statim animum sen-

tio, futurum prævidens, quod frequentissimè contingit, ne si illorum dictis adquiescam, à germana legum propositarum sententia distrahar, & avertar. Quoties itidem consulendi sunt Scriptores, qui ecclesiasticarum legum rationes, & causas digerendas susceperunt, atque ad illas exigere moliti sunt Episcopalis fori consuetudines, quid non molestum & grave dignoscitur apud plurimos dum nullus ferè est rerum delectus, nihil perspicuum, expeditum, aut planum; si quæ deffiniuntur, tota pendent aut ex quorundam tribunalium deffinitionibus, quæ certa factorum adjuncta prætergredi nullo modo possunt, aut ex citationibus aliorum Scriptorum non sanè felicioris ingenii, cultiorisque doctrinæ, unde eadem aut certis tantummodò tribunalibus apta sunt, aut in aliorum controversias incidunt, in quibus discrepantes opiniones utrimque mira sanè contentione clamatur omnibus esse communes? Non ego auderem adeo apertè adgredi Scriptorum hujusmodi multitudinem, nisi magnas eruditorum virorum querelas frequentissimas de eadem re intellexissem. Laudo inter cæteros prudentissimum virum nostræ ætatis Feltriensem Episcopum, qui in Epistola ad Benedictum XIV. testatus est, se dum adolescens gymnasia frequentaret, ab Antecessoribus canonum postulavisse, quem addiscendi causa legere, ac sequi interpretem posset. Missus tum fuit ad Cuccos, ad Vallesios, ad Lancellottos, aliosque celebratissimos, quibus dum operam dedit, & quidem diligentissimam, professus est, se ex illorum libris nihilo doctiorem reverti potuisse, quam esset pridem, dum ad eosdem adhuc rudis accederet. Obivit deinde ipse in Patavina Academia munus Antecessoris; statimque ubi auditores suos percunctantes audivit de seligendo Scriptore, se non habere, quem indicaret, candidè, ingenuèque respondit.

Si in causam tot tenebrarum inductarum, tantæque ad has diluendas difficultatis inquiras, multiplicem facilè invenies. Contigit id in primis scientiæ nostræ, quod & cæteris disciplinis, ac bonis artibus pænè universis, ex miserabili quodam temporum fato. Si enim revolvantur animo anteaactorum temporum monumenta, in quibus respiciantur varii doctrinarum omnium, præsertim autem jurisprudentiæ casus, mirandum quidem occurrat, quibus sæculis florentissimum fuit Romanum Imperium, illas propemodum singulas radiante quodam fulgore enituisse, vel ipsam quoque doctrinam rerum sacrarum, licèt qui studiosi istius

tius essent, diris identidem vexationibus quaterentur; inde verò lugendum fuit, quo proclivius diminui, scindi, labi, interire denique visæ sunt Quiritium vires, rebus provinciarum, præsertim Italiæ lætissimæ scientiarum altricis, susdeque turbatis, eo miserabiliorem evasisse fortunam bonarum artium, talesque designandas in posterum fuisse temporum notas, ac characteres, ut vitia vitiiis modò cumulata succrescerent, modò variata succederent, restauratione earundem, & ad pristinam elegantiam revocatione propemodum desperata. Emersit primùm post sæculum Ecclesiæ sextum planorum hominum fallax nugandi ars, qua falsa viris admisceri cœperunt ad imponendum indoctis turbis quarum communis error facilè quosque etiam prudentissimos obvolvebat. Huic vitio successit supina causarum, & rerum ignorantio, ex qua subsequenti sæcula obscura, & ferrea nominanda fuerunt ob inductam in ingenia, & mentes hominum scabram quandam rubiginem. Post hæc deplorabilis corruptela morum ex universali mentium obcæcatione profluxit, unde abusus, prævaricationes, & scelera ipsa ob innumeram delinquentium multitudinem, ob magnam delinquendi frequentiam leges universas sanctissimas, ne naturalibus quidem, aut divinis exceptis, vicisse veluti præscriptione quadam, ac subegisse videbantur. Quis crederet? Etiam si recentiore ætate pertæsi homines conditionis adeo miserabilis, qua vix à brutis secernebantur, in pristinum doctrinarum cultum proclamare cœperint, & in id durissima studia, laboresque conferre ex eo, quod veteres disciplinarum vicissitudines cuncta ferè miscuissent, suffectum est tenebricosum quoddam veluti chaos, quo offundi passim homines necesse fuit, vix quosdam, & sanè paucos, ingenio præstantiores, studiisque improbioribus addictos contigit liberari. Superfuerunt quidem aurea veterum scripta; sed eadem circum & undique intricata mendaciis, quæ subsequens impura ætas induxit; sed eadem corruptis recentiorum temporum moribus, aut detorta, aut abrogata, adeo ut væ illis sit, qui illa tentent recenti disciplinæ accommodare; sed eadem denique inanibus quibusdam, nimisque subtilibus de industria excogitatis distinctionibus turbata, ut vel ipsa constantissima rerum principia funditè non dicam concutiantur, sed evellantur, unde pax, ac tranquillitas publica jamdiu firmata optimis institutionibus ex hac tam varia, & fluxa de jure respondendi ratione in eo lædatur,